

**DEMOKRASI
PLATFORMU
DERGİSİ**

**Demokrasi Platformu Dergisi
International Refereed Journal**

ISSN: 1305-4600
10 (35), 2021, 158-171.

**Edebiyatımızda Çanakkale Savaşları- Mehmet Âkif Ersoy ve Çanakkale
Şehitleri**

Battle of Gallipoli in Our Literature - Mehmet Âkif Ersoy and Gallipoli

Martyrs

Ayşe Yücel Çetin

Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

E-Posta: ayucel@gazi.edu.tr

Orcid: 0000-0001-5488-7645

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü / Article Type: Derleme Makale / Review Article

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Kış-Aralık/ Winter-December

Geliş/Received: 26 Nisan/April 2021

Kabul/Accepted: 01 Kasım/November 2021

Yayın/Published: 15 Aralık/December 2021.

Atıf/Cite As

Çetin, Ayşe Y. "Edebiyatımızda Çanakkale Savaşları- Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri".
Demokrasi Platformu Dergisi, 10 (35), 2021, 158-171.

İntihal/Plagiarism

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism.

Web: <https://www.demokrasiplatformu.com/dergi>

E-mail to: demokrasiplatformudergisi@gmail.com

Copyright © Published by Serkan Yorgancılar, Ankara-Turkey. Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Edebiyat eseri, türü veya konusu ne olursa olsun maziyi aktarır, hali anlatır, geleceği kurgular, geleceğin hayal gücünün, çeşitliliğin ve eleştirel düşünmenin geliştirilme sürecine katılır. Bu yönüyle bilimlerin şüpheciliği ve kaygılarından ayrılır, zaman zaman bilim alanına katkı sağlar. Bu bilim alanlarının başında sosyoloji, psikoloji, beşeri coğrafya, tarih ve edebiyat tarihi bilgi alanları gibi insanın sosyal yönüyle ilgili bilgi alanları gelir.

Edebiyat, diğer sanat dalları gibi, hatta daha fazla sosyal yapı ile iç içedir. Toplumun her kesiminde oluşturulup, her kesiminde kabul gören bu alan, yaşanan dönemin zihniyet yapısından estetik anlayışına, inanç yapısından yaşanan coğrafyaya kadar insan ve toplum hayatı hakkında bilgi ve fikir verir. Toplumların sıkıntısından varlık mücadelesine kadar her alanı sözlü ve yazılı ifade ile dile getiren edebiyat, farklı kavramlarla farklı kesimlere ulaşma becerisine sahip olması münasebetiyle, toplumun sosyo-psikolojik yapısı hakkında da bilgi verir.

Türk toplumunun varlık mücadelesinde dönüm noktalarında biri olan Çanakkale Savaşları, Türk insanının mücadele azmini ve başarısını gösterirken, bir yandan da toplumu anlatan edebî eserlerin teması haline gelmiştir. Türk ve dünya tarihinin seyrini değiştiren Çanakkale Savaşları, tarihçilerin bu büyük zaferi anlatmalarının yanı sıra edebiyatımızda da şiir, roman, hikâye, tiyatro gibi edebiyatın bütün dallarına konu olmuştur. Çanakkale ruhunu, Mehmetçiğin destansı mücadelesini, Türk milletinin dirilişini, Çanakkale'yi geçilmez kılan ruhu, Türk toplumunun hafızasını veciz ifadelerle ortaya koyan Mehmet Âkif Ersoy da sadece yazmakla kalmamış, yazdıklarıyla yaşamış ve yaşatmıştır.

Anahtar Kelime: Çanakkale Savaşı, Çanakkale Destanı, Mehmet Âkif Ersoy, Çanakkale.

Abstract

Regardless of genre or subject, a literary work conveys the past, describes the situation, constructs the future, participates in the development of the imagination of the future, diversity and critical thinking. In this respect, it differs from the skepticism and concerns of the sciences and occasionally contributes to the field of social sciences such as sociology, psychology, human geography, history and literary history.

Literature, like other fields of art, is intertwined with social structures. This field which was created and accepted in every part of the society, gives information and ideas about human and social life, from the mentality of the period to the aesthetic understanding, from the structure of belief to the geography where one lives. Expressing every field from the distress of societies to the struggle for existence with verbal and written expressions, literature also gives information about the socio-psychological structure of the society, as it has the ability to reach different social segments with different concepts.

The Battle of Gallipoli, which was a life and death struggle for the Turkish nation and caused deep wounds in the nation's soul, has been the main subject for both the press and literary works from the very beginning. An enormous "Gallipoli Literature" has emerged consisting of news from the front, columns, articles, memoirs, poems, stories, novels, letters and legends. At the same time, this is the expression of the subconscious of the Turkish people, the immortality of the nation, the eternal existence of the state, faith, courage, belief, and the power of Turks and Turkish language. As Ruşen Eşref said; "Those who created Gallipoli have also trained artists to describe them."

The land and sea battles of Gallipoli are the most important part of the First World War, especially in terms of its political consequences. The war, which took place between 3 November 1914 and 9 January 1916 within the First World War, resulted in the defeat of the Allies on 18 March 1915. In addition to changing the course of World War I and causing it to prolong, it also prepared the collapse of Tsarist Russia and led to a change of government in England. It was Gallipoli that determined the fate of the Ottoman Empire, which had actually fought on many fronts. Because, in case of defeat, first the Straits and Istanbul, and then all Anatolia would fall into the hands of the enemy forces.

Poets undertake the determination of the collective identity in terms of the spiritual climate they live in. They express what everyone feels but cannot express (Bostancı 2007:18). Timurtaş states that Mehmet Âkif is the most powerful representative of the social and socialist poetry understanding that started with Namık Kemal in Turkish literature (1987:48). Saying that art, literature should tell the truth, Âkif, as a man of ideas, in fact thinks and expresses with poetry. Undoubtedly, he writes his poetry with his belief, feelings, character and high morals. Saying Akif is a person

Çetin, Ayşe Y. Edebiyatımızda Çanakkale Savaşları- Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri

whose life is the work of his art and whose art is the work of his life, this is exactly what Banarlı means.

Feeling the pain, troubles and struggle of the Turkish nation in his heart, Mehmet Âkif immortalizes the Turkish nation, its glorious victories in history and the belief that this understanding will continue in the future with his magnificent poem about the Martyrs of Gallipoli and the National Anthem in which he voices the feelings of the Turkish nation in the future and independence. The epic, written with the blood of the Mehmetçik, is the story of the Muslim Turk's struggle to protect his religion, homeland, spirituality and national existence. Gallipoli, the expression of rebirth and resurrection in Martyrs of Gallipoli; becomes a holy place. Homeland, faith, belief, flag becomes a symbol of prayer, independence and martyrdom.

Battles of Gallipoli, which is one of the turning points in the struggle for existence of Turkish society, has become the theme of literary works describing the society, while demonstrating the determination and success of the Turkish people in struggle. The Battles of Gallipoli, which changed the course of Turkish and world history, have been the subject of all branches of literature such as poetry, novels, stories and theater in our literature, as well as the historians' recounting of this great victory. Mehmet Akif Ersoy, who put forward the spirit of Gallipoli, the epic struggle of the Mehmetçik, the resurrection of the Turkish nation, the spirit that made Gallipoli impassable, the memory of the Turkish society with concise expressions, not only wrote, but lived and kept alive with his writings.

Keywords: Battle of Gallipoli, Epic of Gallipoli, Mehmet Âkif Ersoy, Gallipoli, Çanakkale.

Giriş*

Çanakkale'deki kara ve deniz savaşları I. Birinci Dünya Savaşı'nın, özellikle de siyasî sonuçları bakımından en önemli bölümüdür. I. Dünya Savaşı içinde 3 Kasım 1914-9 Ocak 1916 tarihleri arasında cereyan eden savaş, 18 Mart 1915 tarihinde İtilaf Devletleri'nin mağlubiyetiyle sonuçlanır. I. Dünya Savaşı'nın seyrini değiştirip uzamasına sebep olmasının yanı sıra Çarlık Rusya'nın çöküşünü de hazırlamış, İngiltere'de hükümet değişikliğine yol açmıştır. Birçok cephede

* 18 Mart 2021 tarihinde Gazi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM) tarafından düzenlenen 18 Mart Çanakkale Zaferinin 106.Yılı Panelinde yapılan konuşma metni.

fiilen savaşan Osmanlı Devleti'nin de kaderini belirleyen Çanakkale'dir. Zira yenilmesi durumunda önce Boğazlar ve İstanbul, daha sonra da bütün Anadolu düşman kuvvetlerinin eline geçecektir. Bir yıldan fazla süren, dünya savaş tarihinde farklı bir yeri olan bu muharebelerde her iki tarafın kayıpları çok fazladır. Çanakkale cephelerinde bulunan Türk kuvvetlerinin toplam mevcudu 288 bin askerdir. Çanakkale Savaşlarında Türk tarafının toplam kayıpları (şehit, yaralı, kayıp, esir) 213.880, şehit sayısı ise 101.279'dır (Şahin 2009:158).

Dünya tarihinde benzeri olmayan mücadele neticesinde düşman kuvvetleri Çanakkale'nin geçilemez olduğunu görmüştür. Çanakkale zaferinin adı, Çanakkale destanı olmuştur. Türk ordusunun imanla, kanla yazdığı destan!

Millet hayatındaki büyük olaylar, sarsıntılar, savaşlar tabiatıyla edebiyata da yansımıştır. Edebiyat ve tarih sosyal alanların birbiriyle bağlantılı iki farklı disiplini olmakla birlikte birbirini beslemiş ve tamlamıştır. Hayatın aynası olan sanat eserleri, tarihî olayları; resim, hikâye, şiir, roman olarak milletin hafızasına, şuuraltına kazırlar. Tarihin seyrini değiştiren destansı mücadele Çanakkale Savaşları, mili kimliğin inşasının bir göstergesi olarak elbette edebiyatımıza da yansımıştır. Dünyada eşine rastlanmayan Çanakkale Savaşı, savaşın ötesinde diriliş ve direnişin destanıdır. Seyit Onbaşı ile Başını Vermeyen Şehit ile şehadete ulaşan kahramanların hatıraları ile Çanakkale ruhunun unutulamayacağını da gösterir.

Çanakkale'yi geçilemez kılan ruh "Ya istiklal ya ölüm!" ifadesiyle sembolleşen, Türkün vatan, bayrak, istiklal, var oluş iradesinin haklı davasının da şuurulu bir göstergesidir. Türk tarihini, Türk kültürünü, Türk kimliğini adeta yeniden inşa eden kutsal bir ifadedir.

Türk milleti için ölüm –kalım mücadelesi olan, millet ruhunda derin yaralar açan Çanakkale Savaşı, en başından itibaren gerek basında gerekse edebi eserlerin esas konusu olmuştur. Cepheden gelen haberler, köşe yazıları, makale, hatıra, şiir, hikâye, roman ve mektuplar ile efsanelerden oluşan muazzam bir "Çanakkale Edebiyatı" meydan getirilmiştir. Bu aynı zamanda Türk insanının şuuraltının, milletin ölümsüzlüğünün, devletin ebediyen var olmasının, imanın, cesaretin,

Çetin, Ayşe Y. Edebiyatımızda Çanakkale Savaşları- Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri
inancın, Türkün ve Türkçenin gücünün ifadesidir. Ruşen Eşref'in dediği gibi;
“Çanakkale’yi yaratanlar, onları anlatacak sanatkârlar da yetiştirmiştir.”

Çanakkale savaşları, Türk askerinin mukaddes kabul ettiği vatan toprağına sahip çıkma duygusu, imanı ile verdiği mücadele sonucunda Türk ordusu taçlanmış, edebî eserlerle kalıcılığı perçinlenmiştir. Sanatçılar, hatta devlet adamları, savaşın kahramanlarına minnet ve şükran duygusu ile şiirler, destanlar yazmışlar. Dönemin padişahı V. Mehmed Reşat Çanakkale Savaşı için bir gazel kaleme almış, bu şiire de birçok tahmis ve nazire yazılmıştır.

Türk tarihinin olduğu gibi Türk savaş edebiyatının da esas temalarından olan Çanakkale Savaşları, halkta, aydınlar arasında, sanatçılarda da derin izler bırakır. Ömer Seyfeddin, Süleyman Nazif, Halide Edip, Yakup Kadri, Reşat Nuri, Peyami Safa, Mustafa Necati Sepetçioğlu, vd. Çanakkale Savaşlarını anlatan hikâyeler, romanlar kaleme alırlar. Yakın tarihimizi, özellikle de milli mücadeleyi anı, belge ve bilgilerle romanlaştıran Turgut Özakman'ın “Diriliş Çanakkale-1915” adlı eseri dikkat çekicidir.

Mehmed Âkif, Abdülhak Hamid, Yahya Kemal, Mehmed Emin, Ziya Gökalp, Necmeddin Halil Onan, Enis Behiç, Hamdullah Suphi, Faik Ali Ozansoy, İdris Sabih gibi şairler Çanakkale ile ilgili muhteşem eserler verirler. Bunlardan cephede kardeşinin şehadet haberini alan İdris Sabih şiirine 23 yaşındaki kardeşinin kendisinden önce şehit olmasına sitem ederek başlar.

“O kadar yandı mı bağırm, ey çocuk?

Ecelin sunduğu şarabı içtin”.

Savaşı tasvir eden bu manzumeler, Türk askerinin kanla yazdığı destanı anlatan şaheserlerdir. Şurası muhakkak ki, bunların içinde en trajik olanları şehit olan gençlerin üzerlerinden çıkan manzumeler, hatıra defterlerinde tuttıkları notlar ve anılardır. Boyabatlı Ömeroğlu Mustafa adlı şehidin üstünden çıkan Çanakkale Destanı bu tarz şiirlerin en fazla bilinenidir (Yalçın Çelik 2003:37).

Vatanın Şairi

Şairler, yaşadıkları ruh iklimi itibariyle kolektif kimliğin tespitini üstlenirler. Herkesin hissedip de anlatamadıklarını onlar dile getirirler (Bostancı 2007:18). Timurtaş, Türk edebiyatında Namık Kemal ile başlayan sosyal ve toplumcu şiir

anlayışının en kudretli temsilcisinin Mehmet Âkif olduğunu ifade eder (1987:48). Sanat, edebiyat, hakikati anlatmalı diyen Âkif, bir fikir adamı olarak âdeta şiirle düşünür, şiirle ifade eder. Hiç şüphesiz O, inancı, hisleri, karakteri ve yüksek ahlakı ile şiirini kaleme alır. Banarlı; Âkif, hayatı sanatının, sanatı hayatının eseri olan bir şahsiyet derken tam da bunu kasteder.

Mehmet Âkif, 1873 yılında İstanbul'da doğar, henüz dört yaşında iken Osmanlı-Rus Savaşı başlar, sekiz yaşında Düyun-u umumiye ilan edilir. Ülkenin içinde bulunduğu çalkantılara, küçük yaştan itibaren bizzat şahit olur. İçinde yaşadığı toplumun sosyal, kültürel, siyasî ve ekonomik sıkıntılarını dikkatle gözlemiş tespit etmiş, samimiyetle, aynı zamanda realist bir üslupla dile getirmiş çözümler üretmiştir. Çaresizliği, ıstırapları, yüreğinde hissederek manzumeleriyle ifade etmiştir. Âkif, inandığını yaşayan, bir ömür davasının mücadelesini veren, vatani, milleti her şeyden üstün tutan bir şahsiyettir. "Kendine ait meselelerle, kendisi ile beraber bakan ve kendisi gibi görüp yorumlayana doğru yönelmek, halkın tabii hakkı, sosyolojinin bir kaidesidir. Âkif, hemen hemen bütün şiirlerinde halkıyla bütünleşebilen, haricî âlem ile ruhî bağları basit bir muhakeme içinde Türk-İslam halkının bakışı ile ifadelendiren şairdir" (Tural 1991:155). O, mensubu olduğu milletin değerlerini temsil eden, kolektif ruhun, şuurun en güçlü sesidir.

Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı, Milli Mücadele ve toplumdaki tezahürleri Mehmet Âkif'in eserlerinde-Safahat- yer alır. Memleketin içinde bulunduğu zor durumda üzüntü ve ümitsizliğe düşmemek, birlik olmak ve orduya manevi güç katmak için camilerde vaazlar verir, konuşma metinlerini yayınlar. Hakkın Sesleri'ndeki şiirlerini kaleme alır. İstanbul'da Fatih, Bayezid ve Süleymaniye camilerinde; Eskişehir, Burdur, Sandıklı, Dinar, Afyon, Antalya, Konya ve Kastamonu'da halka ve cephedeki askere hitaben millî mücadeleyi teşvik eden konuşmalar yapar. Vaazlarında silahla, imanla, inançla bir mücadelenin hayatî bir mecburiyet olduğunu haykırır. Destansı mücadelede millete mukaddesleri için, inandığı kıymetler için "asker-şair" kimliği ile vaazları ve şiirleri ile ümit, cesaret ve moral verir.

Çanakkale Destanının Şehitleri

Çetin, Ayşe Y. Edebiyatımızda Çanakkale Savaşları- Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri

Çanakkale Savaşları ile ilgili en güzel şiiri hiç şüphesiz Mehmet Âkif Ersoy yazmıştır. O'nun Asım adlı eserinde yer alan bu şiir, Çanakkale'de şehit olan kahramanlarımızın âbideleşmiş destanıdır. Âkif'in imanla, inançla, dinî ve millî bir şuurla milletin var oluş mücadelesini anlatan destanıdır. Vatanını, bayrağını, namusunu korumak için Cehennemle savaşan Mehmetçiğin destanıdır.

Mehmet Âkif, tarihte Türklerin, mukaddes kabul ettiği vatan, bayrak, ezan, hürriyet ve benzeri değerler için seve seve canlarını feda ettiklerini ifade eder. Fatih Kürsüsü'nden "Vatan deyip öleceksin semâda olsa yerin/Nasıl tahammül eder hür olan esaretine/ Kör olsun ağlamayan, ey vatan felaketine" (Ersoy 2010:349) mısralarında vatan ile var oluşu özdeşleştirir.

Türk-İslam düşüncesinde vatan fizikî olmasının yanı sıra kabuller, değerler sisteminin, inanç dünyamızın da sınırlarını belirlediği bir kavramdır. Âkif için de vatan fizikî coğrafyanın çok ötesinde minarelerinde ezan seslerinin yükseldiği, göklerinde bayrağın dalgalandığı imanun, inancın, umudun, ebedî olanın adıdır.

Çanakkale Savaşı'nın başladığı günlerde resmi görevle Berlin'de bulunan Mehmet Âkif, cephedeki askerin durumunu an be an titizlikle takip eder, duyduğu acı haberlere rağmen zafere olan inancını yitirmez. Mehmetçiğe "Cihan yıkılsa emin ol bu cephe sarsılmaz!" diye seslenir.

Çanakkale'de gövdesini düşmana siper eden Mehmetçiğin aziz hatırasını da şehitlerle özdeşleşen şiirinde yaşatır.

Mehmet Âkif'in, Safahat'ın altıncı kitabı olan Asım'da yer alan bu şiiri, 10 Temmuz 1924 yılında Sebilü'r-reşad Dergisi'nde "Asım'dan Bir Parça" adıyla yayınlanır. Şiir, Çanakkale şehit ve gazilerine hitap ettiği için "Çanakkale Şehitlerine" adıyla tanınır. Savaşı, realist ve didaktik bir üslupla kaleme alan Âkif, gerçek tarihî bilgilere de yer verir. Boğazların kuşatılması gerçeği ve Türk askerinin vatanı için adeta bütün dünya ile çarpışması olağanüstü bir ifade ile canlandırılır.

"Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi?

En kesîf orduların yükleniyor dördü beşi,

-Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-

Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.

Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!

Nerde -gösterdiği vahşetle “Bu: Bir Avrupalı!”

Dirir- yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,

Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!

Eski Dünyâ, Yeni Dünyâ, bütün akoâm-ı beşer,

Kaynıyor kum gibi, mahşer mi, hakikat mahşer.

Yedi iklimi cihânın duruyor karşında,

Ostralya’yla berâber bakıyorsun: Kanada!

Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk;

Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.

Kimi Hindu, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ...

Hani, tâ’ûna da züldür bu rezîl istîlâ!”(Ersoy 1985:425)

Mehmet Âkif, “Avrupalı” kimliği verdiği düşmanının gücünü, saldırma amacını tasvir ederken Mehmetçiğin vatanını korumak için canı pahasına verdiği mücadeleye dikkat çeker. İtilaf devletlerinin kullandıkları ileri savaş tekniklerini medeniyet kavramının arkasına saklayıp vahşete dönüştürmeleri karşısında kahraman Mehmetçiğin bu saldırılara beden ve iman kuvvetiyle göğüs germesi muazzam bir üslupla tasvir edilir (Yalçın Çelik 2003:94). Avrupalının insanı, insanlığı yok eden zihniyetinin karşısında Mehmetçik’de tecellî eden Türk –İslam ruhunun yüceliği hâkimdir.

“Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;

Beriden zelzeleler kaldırıyor a’mâkı;

Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;

Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.

Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam ;

Çetin, Ayşe Y. Edebiyatımızda Çanakkale Savaşları- Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri

Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.

Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;

O ne müdhiş tipidir: Savrulur enkâz-ı beşer...

Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,

Boşanır sırtlara, vâdîlere, saĝnak saĝnak.

Saçıyor zırha bürünmüş de o nâmerd eller,

Yıldırım yaylımı tûfanlar, alevden seller.

Veriyor yangını, durmuş da açık sînelere,

Sürü hâlinde gezerken sayısız tayyâre.

Top tüfekten daha sık, gülle yağan mermîler...

Kahraman orduyu seyret ki bu tehdîde güler!”(Ersoy 1985:425-426)

Tayyare, şimşek gibi çakan bombaların düşmesi, gülle ve tüfeklerden çıkan mermilerin hızı ve sayısı, teknolojinin gücü, modern çağın olması gereken faydasının aksine tam bir vahşetin tablosudur. Sayısı belirsiz bir ordu ve donanma ile kuşatılan Çanakkale’de verilen bu olağanüstü mücadelenin “mahşer” olarak ifade edilmesi, yaşananların yok oluştan var oluşa geçiş derecesini de gösterir (Eliuz 2016:77).

Mehmet Âkif’in, Safahat’ta idealize ettiği Asım’ın nesli, vatana, Türklüğe, İslam’a iman eden, bu gaye ile şehit olan nesildir. Süleymaniye Kürsüsünde “Bir bu toprak kalıyor dinimizin son yurdu/Bu da çiğnendi mi? Çiğnendi demek şer-i Mübin” diyen Âkif için bütün mukaddeslerimizi temsil eden vatani bu nesil çiğnetmeyecektir.

“Âsım’ın nesli... diyordum ya... nesilmiş gerçek:

İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnetmeyecek.”(Ersoy 1985:426)

Âkif, en çaresiz olduğu zamanlarda dahi inancını, umudunu asla yitirmez. “Cihanın yurdu hep çiğnense, çiğnenmez senin yurdun” mısraları bu inancın en samimi ifadesidir.

Çanakkale Savaşı sırasında lise ve üniversite öğrencisi elli bin civarında genç on beş günlük eğitimden geçerek cepheye gönderilir. Dönemin şartları için son derece önemli olan bu gençlerden pek azı evine dönmüştür. Başta tıbbiye olmak üzere birçok eğitim kurumu diploma verecek, mezun edecek genç bulamaz. İstikbalimizin ilim, irfan güneşi olacak bu gençler hiç tereddüt etmeden cepheye gitmiş ve şehit olmuşlardır. Mehmet Âkif bu kahramanları "Hilal uğruna batan güneşler"e benzetir.

"Vurulup ter temiz alından, uzanmış yatıyor;

Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!"

Türk tarihinde benzeri görülmemiş bu savunma ancak düşmana iman dolu göğsünü siper eden kahramanlar, "ebediyetlere sığacak" şehitlerle mümkündür. Âkif, ulvî değerler uğruna ölüme meydan okuyan, zaferin gerçek sahiplerine seslenir:

"Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?

"Gömelim, gel seni târihe" desem, sığmazsın".

Sorusu ile tarihin bile kucaklayamayacağı büyüklükteki şehitlerimizi ebediyetlere, Allah'a emanet eder. Şehidin başına mezar taşı olarak Kâbe'yi dikmek, üzerine kitabe olarak ruhunun vahyini, ilahî bir metin yazmak ister. Sonra gök kubbeyi bütün yıldızlarıyla birlikte tıpkı atlas bir örtü gibi sıyrıp kanayan lahdine sermek, rahmetin ve bereketin sembolü nisan bulutlarını da o türbenin üstüne tavan, yedi kandilli Ülker yıldızını bir avize gibi oradan uzatmak ister. Şehit bu avizenin altında kefen yerine mübarek kanına bürünmüş uzanırken, gece mehtabı getirerek bir türbedar gibi tan vaktine kadar başında bekletmek, gündüzün avizeyi güneşin nuruyla doldurmak ve nihayet akşamın kan rengi tülleriyle yarasını sarmak ister.

Şehitlerimiz için bulutların, göklerin ve yıldızların oluşturduğu âbidevî bir türbe inşa eden Âkif, ruh ve rahmet sağanağı ışıklarla da o mekânı aydınlatır (Taşan 2018:822), Ancak bütün bu olağanüstülükleri yapabilecek olsa da asıl yapmak istedikleri bu değildir. "Maddi âleme ait olan değerleri onlar için yeterli

Çetin, Ayşe Y. Edebiyatımızda Çanakkale Savaşları- Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri bulmaz.” (Yalçın Çelik 2003:99). Zira Mehmetçik bütün ulvî değerleri kendisinde toplayan ve ebedileştiren semboldür.

*“Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ nâmıyla,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmıyla;
Ebr-i nisanı açık türbene çatsam da tavan,
Yedi kandilli Süreyyâ’yı uzatsam oradan;
Sen bu âvîzenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvîzeni lebrîz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana.” (Ersoy 1985:427)*

Şiirin sonunda doğrudan şehide seslenen Mehmet Âkif, ona olan hayranlığını dile getirir. Çanakkale’de verilen mücadeleyi Haçlı seferlerine karşı başarıları ile anılan Sultan Selahaddin, Kılıç Arslan gibi kendilerine hayran bıraktıklarını, İslam’ı kuşatan zincirleri kırarak yeniden hayat verdiklerini dile getirir. Atalarının “erlik erdemi için” insanlık şerefi için savaştığı Mehmetçik manevî değerleri için, hak ve hakikat için savaşmıştır. Dolayısıyla şehitler öyle aziz, öyle kahraman varlıklardır ki, ne yazılan eserler, ne dünyadaki ufuklar onları anlatmaya yeterli olmaz.

*“Sen ki, son ehl-i salibin kırarak savletini,
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddin’i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...
Sen ki, İslam’ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a’sâra gömülse taşacaksın... Heyhât,*

Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...

Ey şehid oğlu şehid, isteme benden makber,

Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber". (Ersoy 1985:427)

Onların ulaşmış olduğu şehadet mertebesi öyle yücedir ki türbeye, kabre bile gerek yoktur. "*Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber*" mısraında da belirtildiği gibi Âkif, vatan için, din için olağanüstü bir kahramanlık gösteren, vatan, bayrak, ezan için savaşan kahraman şehitleri Peygamber'in şefkat ve merhametle açılmış kucağına emanet eder.

Türk milletini acılarını, sıkıntılarını, var oluş mücadelesini yüreğinde hisseden Mehmet Âkif, Çanakkale Şehitleri'ni anlattığı muhteşem şiiri ve Türk milletinin istiklal ve istikbaldeki duygularını dillendirdiği İstiklal Marşı ile Türk milletini, onun tarih içindeki şanlı zaferlerini ve gelecekte de bu anlayışın devam edeceği inancıyla ölümsüzleştirir. Mehmetçiğin kanıyla yazılan destan, Müslüman Türkün dini, vatani, maneviyatı, mili varlığını koruma mücadelesi ve onun hikâyesidir. Çanakkale Şehitleri'nde yeniden doğuşun, dirilişin ifadesi olan Çanakkale; kutsal bir mekâna dönüşür. Vatan, iman, inanç, bayrak ezan, istiklal ve şehadetin sembolü haline gelir. "*Çanakkale Türkün 'son istinadgâhı'dır*" (Semiz 2011:52).

Çanakkale'nin, tarih yapan kahramanı "*Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır*" diyen Mustafa Kemal Atatürk'ü, bu eşsiz tarihi yazan kahramanı Mehmet Âkif Ersoy'u, şehitlerimizi, şehitliklerimizi, millet olmanın şuurunu daima hatırlamalıyız ki birliğimiz, dirliğimiz, dilimiz bozulmasın. "*Gök kubbeden gönüllerimize seslenenlere, milli yeminlerinin emanetine sahip çıkıldığına söz vererek*" bu toprakları vatan kılan bütün şehitlerimizi rahmet ve minnetle yâd ediyoruz.

Kaynakça

Bostancı, Naci (2007), Mehmet Âkif Ersoy'u Bilmek, Anlamak, Mehmet Âkif, Türkiye'de Modernleşme ve Gençlik, TYB Vakfı Yayını, Ankara, s. 18-21.

- Çetin, Ayşe Y. Edebiyatımızda Çanakkale Savaşları- Mehmet Akif Ersoy ve Çanakkale Şehitleri**
- Eliuz, Ülkü (2016), "Kutsal Göstergeler Dizgesi: Çanakkale Şehitlerine", Çanakkale Ruhu ve Mehmet Âkif Ersoy, (Ed. O. Söylemez), Berikan Yayınevi, Ankara. s. 63-83.
- Ersoy, Mehmet Âkif (1985), Safahat, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Ersoy, Mehmet Âkif (2010), Safahat (Haz. K. Akarsu-M, Yücel), Berikan Yayınevi, Ankara.
- Semiz, Yaşar (2011), "Millî Mücadele ve Mehmet Âkif", Mehmet Âkif-Çanakkale'den Millî Mücadele'ye İstiklal Şairi-, (Haz. Y. Semiz, N. Karaca, E. Kısıklı, M. Güneşli), Yakın Plan Yayınları, İstanbul, s. 35 – 46.
- Şahin, Enis (2009), "Kronolojik Çanakkale Savaşları Tarihi (3 Kasım 1914 - 9 Ocak 1916)", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi-Çanakkale Özel Sayısı-,C: 25, S: 73 (Mart), s. 107-164.
- Taştan, Zeki (2018), "Mehmet Âkif Ersoy'da Şehadet Anlayışı", Avrasya Sosyal Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), C: 5, S:12, s. 803-828.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1987), Mehmet Âkif ve Cemiyetimiz, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Tural, Sadık K. (1991), Zamanın Elinden Tutmak, Ecdat Yayınevi, Ankara.
- Yalçın Çelik, Dilek (2003), "Ay Bedir Halindeydi, Zafer Kazandı... Mehmet Âkif Ersoy'un "Çanakkale Şehitleri", Bilig, S: 27 (Güz), s. 85 – 106.